

โมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย

Network Partner Model for Preventing the Corruption's Local Elections in Thailand

ไกรสร วันละ^{1*} และสัญญา เคนาภูมิ²

Kraisorn Wanla^{1*}, Sanya Kenaphoom²

^{1,2}คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{1,2}Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

^{1*}Corresponding author E-mail: Kraisorn.wanla256@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0719-5328>

²E-mail: zumsa_17@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Received 27/02/2022

Revised 09/03/2022

Accepted 10/03/2022

บทคัดย่อ

การทุจริตการเลือกตั้งเกิดขึ้นโดยทั่วไปในการเลือกตั้งทุกระดับเพราะการทุจริตในการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด จะส่งผลถึงการบริหารประเทศที่ปราศจากธรรมาภิบาลทำให้ประเทศเต็มไปด้วยโจรปล้นบ้านกินเมือง (kleptocracy) ซึ่งสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นและแนวทาง โมเดล วิธีการ ภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการ ตามกรอบแนวคิดของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2560, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อกำหนดทิศทาง วิธีการให้เกิดความชัดเจน และเป็น การสร้างคุณค่าให้กับผู้นำท้องถิ่นที่ในภาพรวมเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม ภายใต้วัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ที่ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม

จากการวิเคราะห์พบว่าโมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย ประกอบด้วย ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยภายในภาคีเครือข่าย 1.1) การสร้างความตระหนักภายในภาคีเครือข่าย 1.2) การยึดมั่นในอุดมการณ์ร่วมกัน 1.3) การยึดมั่นผลประโยชน์ส่วนรวม (2) ปัจจัยภายนอกภาคีเครือข่าย 2.1) การทำงานเป็นทีม 2.2) การเป็นผู้นำภาคีเครือข่าย 2.3) การตระหนักถึงปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น (3) ปัจจัยสภาพภาคีเครือข่าย 3.1) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 3.2) การสื่อสารภาคีเครือข่ายเพื่อท้องถิ่น

ส่วนแนวทางภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ 1) ด้านภาคีเครือข่ายภาคประชาชนเข้าใจ รู้จักท้องถิ่นปกครองตนเอง 2) ด้านภาคีเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วม กำหนดท้องถิ่นปกครองตนเอง

คำสำคัญ: โมเดลภาคีเครือข่าย, การป้องกันการทุจริต, การเลือกตั้งท้องถิ่นประเทศไทย

Abstract

Electoral fraud occurs generally in elections at all levels. Because electoral fraud in any form will result in a good governance-free administration. As a result, the country is full of kleptocracy, which has damaged the nation economically. This article aims to study and analyze factors affecting network parties in preventing local election fraud and guidelines. Models, methods, parties, networks to prevent local electoral fraud in Thailand of relevant agencies through a review of the literature. Theoretical concept Research and academic papers in accordance with the conceptual framework of the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017, National Economic and Social Development Plan No. 12 2017-2021 and the 20-year National Strategic Plan to determine the direction. A way to provide clarity and value for local leaders as a whole for community and social development. Under local political culture All sectors of society have become involved.

The analysis showed that network parties models to prevent local electoral fraud in Thailand It consists of three factors: (1) factors within network parties, 1.1) raising awareness within network parties, 1.2) adherence to common ideals, 1.3). Adherence to the common interests (2) External factors, network parties, 2.1) teamwork, 2.2) Network party leadership, 2.3) Awareness of local electoral fraud issues, (3) Network party factors, 3.1) Participation of network parties, 3.2) Network party communications for local areas

The network's approach to preventing local electoral fraud consists of 2 approaches: 1) Parties, people's networks understand, know local self-governing, 2) parties, public sector networks, participate in local self-determination.

Keywords: Network Partner Model, Corruption Prevention, Local Elections in Thailand

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผลจากแนวคิดกระจายอำนาจ ทางกรปกครอง (Decentralization) (กรมการปกครอง, 2562) สะท้อนให้เห็นถึงระบอบประชาธิปไตย ในการกระจายให้ท้องถิ่นได้มีอิสระที่จะกำหนดนโยบายทางการเมือง และรับผิดชอบการบริหารท้องถิ่นของตนเอง หมายถึงประชาชนจะมีสิทธิ หน้าที่ และอำนาจในการปกครองท้องถิ่นของตนเอง ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. 2560 มาตรา 254 ว่าด้วย “ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อร่วมกัน เพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ” แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งถือว่ามีสำคัญในการ

ปกครองท้องถิ่นมาก วิธีที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมใช้อำนาจอธิปไตยทั้งในระดับชาติ และในระดับท้องถิ่น สามารถกระทำได้โดยการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติแทนตนเอง ซึ่งปรากฏชัดเจนในรัฐธรรมนูญตั้งแต่ฉบับปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจอย่างเป็นรูปธรรม และกฎหมายรองรับเพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นไปอย่างราบรื่น มีอำนาจในตัวเองและสนองต่อการกระจายอำนาจท้องถิ่น

จากอำนาจของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทยได้มอบอำนาจประชาธิปไตยให้กับประชาชนทุกคนบนผืนแผ่นดินไทย ทำให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้นำในทุกระดับ เพื่อเป็นตัวแทนเข้าไปบริหารงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นหรือเป็นกระบอกเสียงให้ประชาชน รับฟังเสียงหรือรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชาชนและนำปัญหาเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหให้กับประชาชน ซึ่งผู้แทนท้องถิ่นควรเป็นคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น รับรู้ปัญหาของท้องถิ่นมีคุณธรรมและรู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ตัวมีการหาเสียงอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ผิดกฎหมายเข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและนำมาแก้ไขโดยเสนอนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและปฏิบัติได้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2560 มาตรา 250 ว่าด้วย *“องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ”* (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560: 74) การแข่งขันเพื่อเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่จึงเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน อันเป็นผลจากการแก่งแย่งทรัพยากร และการเข้าถึงทรัพยากรทั้งมีผลประโยชน์อื่นแฝงเร้นอยู่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น คือนักการเมืองทุกระดับให้ความสนใจต่อการเมืองในระดับล่างของนักการเมืองทุกระดับทวีมากขึ้น ปรากฏการณ์การต่อสู้แข่งขันในการเลือกตั้งเพื่อให้ได้เข้ามาเป็นตัวแทนทำหน้าที่ทั้งในสภาท้องถิ่นและผู้บริหารได้เกิดขึ้น เห็นได้จากการศึกษาของณัชชานุช พิชิตนารัตน์ (2561: 73) ระบุว่า การทุจริตการเลือกตั้งเกิดขึ้นโดยทั่วไปในการเลือกตั้งทุกระดับกรณีพิพาทเกิดขึ้นมากมาย ทั้งที่มีผลในชั้นศาลเกิดการพิพาท และกรณีที่ไม่ผลไม่เกิดการร้องเรียนหากกล่าวถึงอย่างกว้างขวางถึงการทุจริต ซึ่งการแข่งขันในการเมืองท้องถิ่นมีความรุนแรงในบางพื้นที่ การทุจริตเลือกตั้งที่เกิดขึ้นบางกรณีสามารถเอาผิดได้ แต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถเอาผิดและลงโทษได้ แม้ว่าจะมีองค์กรกลางคือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เข้ามาควบคุมการเลือกตั้งก็ตาม ซึ่งการเมืองท้องถิ่นมักมีข่าวการทุจริตเลือกตั้งที่อย่างสม่ำเสมอ เช่น การร้องเรียนว่ามีการซื้อเสียงเลือกตั้ง มีการดำเนินคดีการแจกสิ่งของเพื่อซื้อเสียง เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมืองของภาคีเครือข่ายภาคประชาชน จะให้ความสำคัญในเรื่องการทุจริตเลือกตั้งโดยตรง เพราะการทุจริตในการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด จะส่งผลถึงการบริหารประเทศที่ปราศจากธรรมาภิบาลประเทศเต็มไปด้วยโจรปล้นบ้านกินเมือง (kleptocracy) ซึ่งสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติ

ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนภาพพจน์ในทางการเมืองระหว่างประเทศในการเลือกตั้งทุกครั้ง จะมีการทุจริตที่จับได้ และจับไม่ได้เป็นจำนวนมาก วิธีการ รูปแบบกระบวนการทุจริตก็จะแตกต่างกันในแต่ละ ครั้ง ประมาณว่ามีความต้องการที่จะให้จับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน ถึงแม้จะมีการให้ใบเหลืองใบแดง การตัดสิทธิทางการเมือง แต่ปรากฏว่านักทุจริตการเลือกตั้งปราศจากความเกรงกลัว โดยเทคนิคและวิธีการโกงการเลือกตั้งที่ใช้กัน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กลไกการพัฒนาภาคีเครือข่ายทางสังคมในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น จึงมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเขี่ยอนประเทศไปสู่ความยั่งยืน บนฐานพลังแห่งความรู้ การเคลื่อนไหวทาง สังคม และการมีส่วนร่วมส่งเสริมจากภาครัฐ (ประเวศ วะสี, 2547) เพื่อส่งเสริมสุจริตธรรมในการเลือกตั้ง ท้องถิ่นเพื่อให้ได้คนดีมีความรู้ และมีคุณธรรมเข้ามาพัฒนาท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 6 ที่กล่าวถึง การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาล ในสังคมไทย ทั้งการบริหารจัดการภาครัฐ ให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชน มีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสม ระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส หน่วยงาน ของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ให้การบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐ อย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน เพื่อวางพื้นฐานไปสู่ เป้าหมายอนาคตในปี 2579 คือ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2560ก: 129; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560ข: 56) จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นการสังเคราะห์โมเดลภาคี เครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ปัจจัย ที่ส่งผลต่อภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย บทความนี้จะเน้นประโยชน์ต่อ ผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับองค์กรที่นำไปเป็นแนวทางการปราบปรามการทุจริตเลือกตั้ง และ คู่แข่งขันในทาง การเมืองเพื่อหลีกเลี่ยงการทุจริต และที่สำคัญเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ต่อท้องถิ่น จะเป็นต้นแบบที่สามารถ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และประชาชนผู้เลือกตั้งได้รู้เท่าทันต่อการทุจริตของนักการเมืองท้องถิ่นต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย

โมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ทิศนา แคมมณี (2552: 220) ให้ความหมายว่า โมเดล คือ เครื่องมือทางความคิด ที่บุคคลใช้ในการแสวงหาคำตอบ ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลายเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น คำอธิบาย แผนผังไดอะแกรม หรือแผนภาพ

.....
เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น ในบทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายถึงภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ซึ่งคำว่า “ภาคีเครือข่าย” พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานหรือเชื่อมโยงบทบาท ของกลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยย่อย รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกัน จัดโครงสร้างและรูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ในลักษณะสร้างความร่วมมือและประสานงานกันในแนวราบ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการระดมสรรพกำลังร่วมกัน กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยการให้สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2555) ; พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) และศักดิ์นิพนธ์ สว่างวงศ์ (2557) ยังกล่าวว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขั้นตอนติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย เป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน 3) ขั้นตอนการสร้างพันธมิตรร่วมกันเป็นขั้นตอนของการสร้างความผูกพันที่จะทำงานร่วมกัน 4) ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนที่การสร้างเครือข่ายปรากฏผลงานเป็นรูปธรรมเป็นการทำกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการตกลงในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม 5) ขั้นตอนการขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่ม หลังจากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์จนนำไปสู่การมีผลงานปรากฏเป็นที่เด่นชัด องค์กรภาคีเครือข่ายรู้สึกว่าคุณค่าตนได้รับผลประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์จะแน่นแฟ้นขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่มตามพื้นที่หรือตามลักษณะกิจกรรม ขั้นตอนนี้อาจอยู่ในระดับการเข้า “ลงทุน” และ 6) ขั้นตอนติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนการประเมินผล การดำเนินงานตามแผนที่เกิดจากเครือข่ายความร่วมมือเพื่อไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงานนั้นอีก

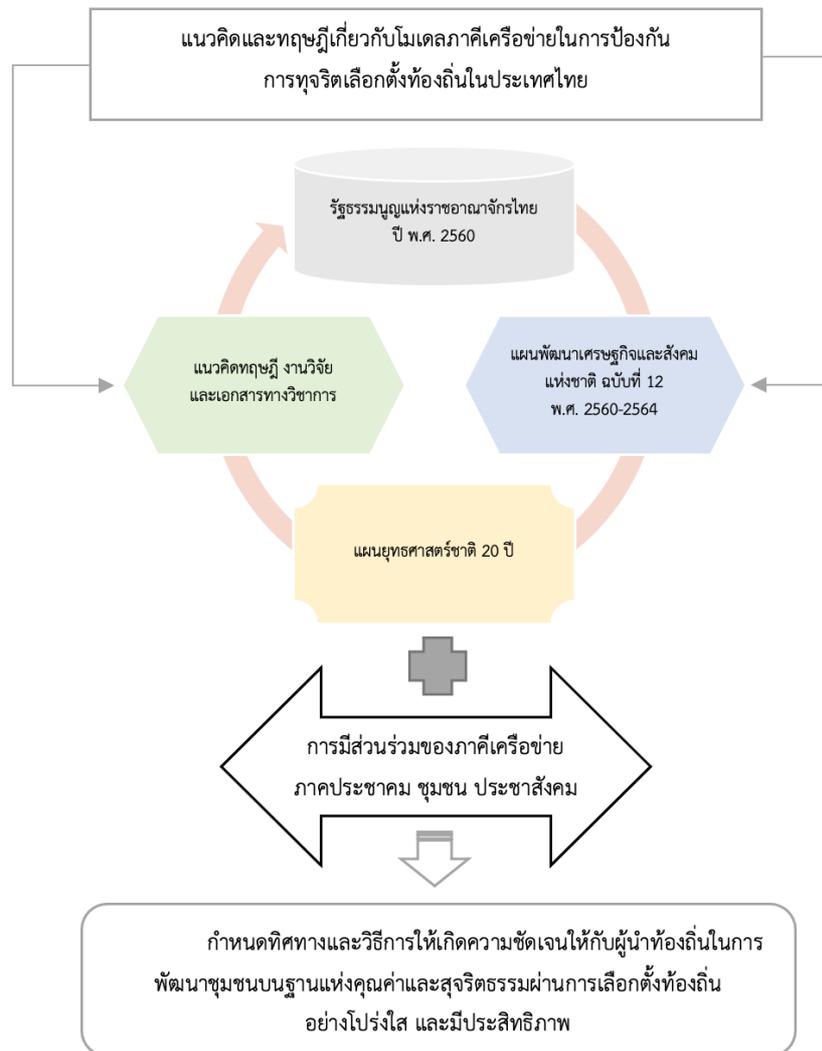
ส่วนการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทยนั้น จะกล่าวถึงการเลือกตั้งก่อน คำว่า “การเลือกตั้ง (Election) ” เป็นกระบวนการหนึ่งของรูปแบบระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่จะทำหน้าที่ในการคัดเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการคัดเลือกจากประชาชนที่อยู่ในรัฐนั้น ๆ การเลือกตั้งอาจเพื่อเลือกผู้ดำรงตำแหน่งในสภานิติบัญญัติ หรือฝ่ายบริหารและตุลาการ และสำหรับรัฐบาลภูมิภาคและท้องถิ่น กระบวนการนี้ยังใช้ในองค์การเอกชนและธุรกิจ ตลอดจนสโมสรจนถึงสมาคมและบริษัท (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545: 38) โดยเฉพาะการเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นกระบวนการเพื่อคัดเลือก สรรหาบุคคลเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นของตน เข้าไปทำหน้าที่ทางการเมืองและทำหน้าที่เป็นผู้นำของท้องถิ่น เพื่อเข้าไปจัดสรร บริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้กับประชาชน การเลือกตั้งที่จะได้ตัวแทน ที่มีคุณภาพต้องมีความเป็นอิสระและเป็นธรรม ความเป็นอิสระและเป็นธรรมนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อไม่มีการทุจริตการเลือกตั้งโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้อำนาจรัฐเพื่อโกงการเลือกตั้งให้พรรคของตนชนะการเลือกตั้ง การซื้อสิทธิ์ขายเสียง การมอมเมาประชาชนโดยการเสนอนโยบายแบบให้ความสำคัญกับแนวคิดประชานิยมที่ไม่สามารถทำได้หรือถ้าทำได้อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาของประเทศในด้านต่าง ๆ ได้ใน

อนาคต นอกจากนี้การใช้ความเป็นอภิสิทธิชนโดยการใช้อำนาจอิทธิพลในฐานะผู้เหนือกว่าชาวบ้าน ตลอดจนการใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นวิถีทางในการนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นที่เกิดขึ้น

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดน่าน (2563: 2) ให้ทัศนะว่า การทุจริตคอร์รัปชันในความรู้สึกของคนทั่วไป คือ มะเร็งร้ายบ่อนทำลายชาติ ในการทางกฎหมายการทุจริตคอร์รัปชัน นับเป็นอาชญากรรมร้ายแรง ตลอดเวลาที่ผ่านมามีความพยายามที่จะใช้กลไกของรัฐในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อขจัดสิ่งเลวร้ายดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนดข้อบังคับ จรรยาบรรณ หรือในรูปแบบอื่น ๆ การสร้างองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมาปราบปราม ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายราชการประจำ หรือฝ่ายการเมืองหรือแม้แต่กำหนดให้อยู่ในรูปแบบขององค์กรอิสระก็ตาม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของณัชชานุช พิชิตธนรัตน์ (2561: 74-75) พบว่า รูปแบบและกลวิธีในการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น มีรูปแบบในการทุจริตเลือกตั้ง 2 รูปแบบ คือ การทุจริตเลือกตั้งทางตรง และการทุจริตเลือกตั้งทางอ้อม (1) การซื้อเสียงโดยตรง ประกอบด้วย 1.1) การซื้อเสียงโดยผู้สมัคร 1.2) การซื้อหัวคะแนน 1.3) การซื้อเสียงโดยผ่านตัวแทนมีความหลากหลาย เช่น การซื้อเสียงโดยผ่านเจ้าพนักงานของรัฐ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน, การซื้อเสียงโดยผ่านหัวคะแนน ซึ่งมีผลประโยชน์จากการช่วยเหลือเสียง, (2) การซื้อเสียงทางอ้อม 2.1) การซื้อเสียงโดยให้อามิสสินจ้างและคำมั่นสัญญา (หลายรูปแบบ เช่น การเลี้ยงสุราอาหาร) ในระหว่างหาเสียงเลือกตั้ง 2.2) การซื้อเสียงโดยการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ สาธารณูปโภคสำคัญ เช่น การถมพื้นถนน การสร้างทาง สร้างแหล่งน้ำ การนำน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคไปแจกจ่ายโดยติดต่อผ่านหัวคะแนน พบได้จากการเลือกตั้ง ส.อบต. ในยุคแรก ๆ ระหว่างหาเสียงเลือกตั้ง 2.3) การซื้อเสียงโดยการจ่ายเงินบริจาคให้แก่วัดหรือมัสยิด ศาสนสถานสำคัญ และผู้นำทางศาสนาประกาศขอบคุณ เพื่อสนับสนุนหาเสียงให้แก่ผู้สมัคร 2.4) การซื้อเสียงโดยการแจกสิ่งของ ได้แก่ ของอุปโภคบริโภค พบว่า มีการแจกผ้าห่ม น้ำอัดลม เหล้า เนื้อหมู ข้าวสาร สุ่มไก่ โดยแจกระหว่างหาเสียงเลือกตั้ง 2.5) การซื้อเสียงโดยสัญญาว่าจะจ่ายค่าบริการสาธารณูปโภคให้หากได้รับเลือกตั้ง เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า พบในการเลือกตั้ง ส.อบต. และ ส.ท. 2.6) การซื้อเสียงโดยซื้อบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อตัดคะแนนฝ่ายตรงกันข้ามเนื่องจากไม่แน่ใจว่าผู้ที่ตนซื้อเสียงจะลงคะแนนให้ เกรงว่าจะลงคะแนนให้แก่ฝ่ายคู่แข่ง จึงซื้อบัตรประจำตัวมาเก็บไว้และคืนให้เมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งแล้ว 2.7) ตลอดถึงรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแจกสิ่งของเพื่อผูกใจให้เกิดความผูกพันและลงคะแนนเสียงให้, การจ้างงานโดยไม่จำเป็น, การช่วยงานด้วยเงินจำนวนมาก เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในการช่วยงาน ทั้งงานศพงานบวช งานแต่งงานหรืองานอื่น ๆ การใช้อิทธิพลข่มขู่หัวคะแนนฝ่ายตรงกันข้ามและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง, การโจมตีคู่แข่งชนโดยการใส่ร้ายป้ายสีและสร้างข่าวลือ, การทำลายป้ายหาเสียงของคู่แข่งชน เพื่อมิให้เป็นที่รู้จักติดตาม เป็นต้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาเหตุนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันท้องถิ่นที่เกิดขึ้น ในการนี้โดย อคิน รพีพัฒน์ (2527) เห็นว่า ระบบอุปถัมภ์ในเมืองไทยยังคงมีความสัมพันธ์กับระบบครอบครัวและเครือญาติ ในเครือข่ายการเมืองและการเลือกตั้งท้องถิ่น ความเป็นญาติยังมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือในการทุจริตเลือกตั้ง เห็นได้จากผู้สมัครจำนวนมากที่มีญาติพี่น้องเป็นทีมงานหาเสียงและซื้อเสียงให้ สอดคล้องกับการศึกษาของ

.....
ปริญญ์ อังโชติพันธ์ และชาญชัย จิตรเหล้าอาพร (2564) พบว่า ในการเลือกตั้งมีการจัดตั้งหัวคะแนนจำนวนมาก เพื่อการซื้อเสียง การเข้าหาผู้มีอิทธิพลเพื่อช่วยระดมคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง รองลงมาคือเห็น ว่ายังมีการทุจริตการเลือกตั้งมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระดับบุคคลมากกว่าการซื้อเสียงด้วยอำมสินจ้าง ความพยายามข่มขู่ ว่าจ้างให้คู่แข่งถอนตัวจากการลงสมัครรับเลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นว่า การเลือกตั้งสิ่งที่สำคัญคือ กลุ่มเครือข่ายหัวคะแนนเสียงระดับพื้นที่ในการสื่อสารข้อมูลผู้สมัครหรือเจรจาต่อรอง หรือกลไกระบบอุปถัมภ์ พวกพ้องในพื้นที่ การให้ความสัมพันธ์ลักษณะความเป็นญาติพี่น้อง หรือเครือข่ายอำนาจในหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงปัญหาต่าง ๆ เช่น 1) การจัดกิจกรรมสาธารณะเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ผ่านมาสามารถสร้างความสนใจและปลุกกระแสหรือจิตสำนึกของสังคมไทยเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง ผลกระทบที่ต่อเนื่องเป็นรูปธรรมยังไม่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน 2) การขาดแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคการเมือง ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน และสถาบันต่าง ๆ ในปัจจุบัน 3) ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินการไม่มีช่องทางการแจ้งเบาะแสการทุจริตผ่านสื่อสารสองทางที่ทำให้ผู้แจ้งเบาะแสมั่นใจในการปกปิดความลับของข้อมูล สำหรับการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น เช่น การให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมตลอดถึงการให้ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ประชาชนหรือองค์กร ที่มีแนวคิด ทศนคติ และวัตถุประสงค์ร่วมกันในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน หรือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีความเห็นร่วมกัน ผลักดันแนวคิด หรือนโยบายบางอย่างร่วมกัน เพื่อเพิ่มพูนหรือพิทักษ์ผลประโยชน์ของสังคม ภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริต มีการประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลกลุ่มและองค์กรภาคีเครือข่ายในสังคม เช่น ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ผู้บริหารสถานศึกษา ประธานกลุ่มสตรี ผู้แทนเครือข่ายพลเมือง ดีเจ ประชาธิปไตย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชนหรือแกนนำภาคีเครือข่าย ซึ่งมีกิจกรรมคล้ายคลึงกันมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกัน ภายใต้ความต้องการตามวัตถุประสงค์ร่วมกันในการป้องกันการทุจริต (ชูศักดิ์ คำล้น และกฤษณา ไวสารวัจ 2563: 393-397) โดยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย สรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีโมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย (สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

สรุปว่า โมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย หมายถึง แบบจำลองที่จำลองสภาพที่สามารถแสดงหรืออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีการให้เกิดความชัดเจนให้กับผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนบนฐานแห่งคุณค่าและสุจริตธรรมผ่านการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย

นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ ชูศักดิ์ คำลั่น และกฤษณา ไวสารวงจ (2563: 393-397) กล่าวว่า ปัจจัยภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยการตรวจสอบอำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น 2) ปัจจัยการถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น 3) ปัจจัยการเลือกตั้งท้องถิ่น 4) ปัจจัยการเสนอการออกกฎหมายท้องถิ่น 5) ปัจจัยการออกเสียงประชามติ นอกจากนี้ ปฐมภรณ์ มงคลสินธุ์ วิทยา เจริญศิริ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2559: 213) เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กรเครือข่ายป.ป.ช. ภาคอีสาน ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มี 5 ด้าน 1) บทบาทหน้าที่เครือข่ายป.ป.ช. 2) ที่มาของผู้นำเครือข่าย ป.ป.ช. ด้านคุณสมบัติของผู้นำเครือข่าย ป.ป.ช. 3) 4) ความรู้เกี่ยวกับ ป.ป.ช. และ 5) สถานะของเครือข่าย เมื่อกล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้นำภาคีเครือข่าย อัจฉริยะ วัฒนา (2562: 345-246) กล่าวว่า 1) ผู้นำองค์กรประชาสังคมที่เข้ารับการฝึกอบรมมีภาวะผู้นำสูงขึ้น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้นำต้นแบบในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติและระดับโลก 2) ผู้นำองค์กรประชาสังคมที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นระบบมากขึ้น สามารถบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เดิมเข้ากับองค์ความรู้สมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี 3) ผู้นำองค์กรประชาสังคมที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจมีความสามารถในการพัฒนาทีมงานและเครือข่าย มีความรู้ความสามารถ มีอุดมการณ์ และมีพฤติกรรมในด้านประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล อย่างไรก็ดี ยงยุทธ แสงรุ่งเรือง (2559) อธิบายว่า มีปัจจัย 2 ด้านที่ช่วยส่งเสริมสุจริตธรรมในการนำไปสู่การเลือกตั้ง ได้แก่ 1) ด้านการแก้ไขปัญหาของกระบวนการยุติธรรมเลือกตั้งท้องถิ่น ประกอบด้วย การลงมติเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง การย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้าน ระยะเวลาที่เหมาะสมในการสืบสวน ก่อนและหลังประกาศการเลือกตั้ง ผลการไม่ยื่นบัญชีรายรับและรายจ่าย หรือใช้จ่ายเกินจำนวนที่กำหนด การให้มีคำสั่งเลือกตั้งใหม่ การชดใช้ค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้ง ระยะเวลาถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และ 2) ด้านการรองรับสิทธิใหม่ที่พึงจะมี ประกอบด้วย การเพิ่มชื่อ หรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง การร้องคัดค้านการเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรมต่อศาล การขอคืนค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งจากรัฐ ทั้งนี้ สมชาย ชูเมือง และคณะ (2563: 193-196) ยังเห็นว่า การสร้างความตระหนักถึงผลกระทบ 2) การสร้างอุดมการณ์ผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์ 3) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรรักความซื่อสัตย์และความยุติธรรม 5) การวางแผนการป้องกันการทุจริต 6) การส่งเสริมและดำเนินการเฝ้าระวังการทุจริต และ 7) การสรุปบทเรียนประเมินผล เป็นปัจจัยสำคัญในบทความนี้ ผู้เขียนได้สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทยขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยภายในภาคีเครือข่าย หมายถึง การสร้างความตระหนักภายในภาคีเครือข่ายของภาคประชาชน ในด้านเจตคติ อุดมการณ์ การยึดมั่นในอุดมการณ์ร่วมกัน และการยึดมั่นถึงผลประโยชน์ร่วมกันในท้องถิ่นของตนเอง ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การสร้างความตระหนักภายในภาคีเครือข่าย หมายถึง การมีจิตใจมุ่งมั่นตั้งใจที่จะอาสาเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน มีการกระตุ้นความสนใจในผลประโยชน์ของส่วนรวม หมั่นฝึกฝนติดต่อหาทางปัญญาให้กับตัวเองอยู่เสมอ เพื่อให้ได้รู้เท่าทันเทคนิคกลไกการทุจริตคอร์รัปชันวิธีการต่าง ๆ เพื่อจะไม่สนับสนุนและไม่ให้ความร่วมมือกับบุคคลที่เคยมีประวัติการทุจริตคอร์รัปชันเข้ามาเป็นผู้นำท้องถิ่น

1.2 การยึดมั่นในอุดมการณ์ร่วมกัน หมายถึง กระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการทำงานของคนในกลุ่ม ที่มีอุดมการณ์เดียวกัน มีวิสัยทัศน์ สามารถมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกัน และรู้สึกถึงการมีพลังในการทำงานร่วมกัน

1.3 การยึดมั่นผลประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การยึดมั่นทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะ โดยมีหลักการที่แน่นอนของภาคีเครือข่ายที่คงเส้นคงวา ในฐานะหุ้นส่วนความสัมพันธ์แบบแนวราบเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ

2. ปัจจัยภายนอกภาคีเครือข่าย หมายถึง กระบวนการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในลักษณะความสัมพันธ์แบบแนวราบ เพื่อการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในระดับท้องถิ่น แก้ไขและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันตลอดถึงการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจ ตามหลักการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ผ่านการทำงานเป็นทีม การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมในการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การทำงานเป็นทีม หมายถึง กระบวนการที่ภาคีเครือข่ายทำงานร่วมกันเป็นองค์กรเพื่อขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลท้องถิ่น และเฝ้าระวังการทุจริตคอร์รัปชันทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานในระดับชุมชนท้องถิ่น มีการตรวจตรา สอดส่องดูแลอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการสรุปบทเรียนการทำงานทุกครั้งเพื่อนำไปสู่การวางแผนทำงานกันอย่างเป็นระบบ

2.2 การเป็นผู้นำภาคีเครือข่าย หมายถึง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของภาคีเครือข่าย และสนับสนุนให้ผู้นำสมาชิกทุกคนกลายเป็นผู้นำที่ดีได้ในอนาคตด้วยการเชื่อมโยงคน กลุ่มคน หรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่มีเป้าหมายร่วมกัน มารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย มีการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เพื่อป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น

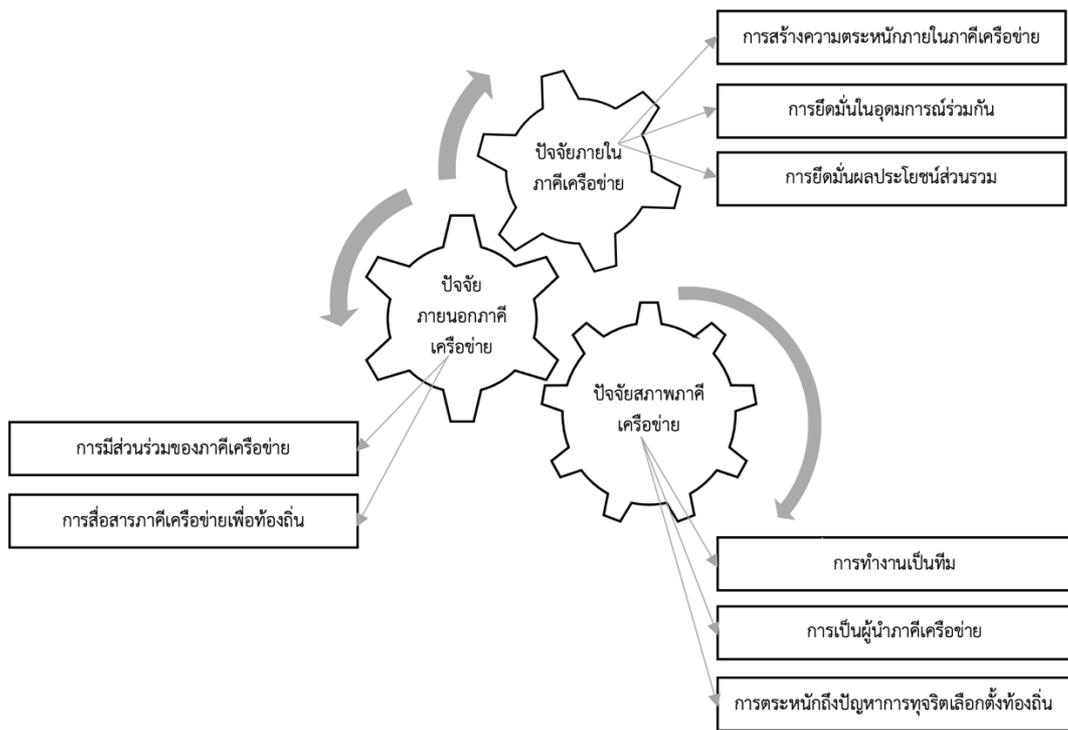
2.3 การตระหนักถึงปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น หมายถึง การกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ผลกระทบ ผลเสีย นำไปสู่การสืบค้นข้อมูลจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. ปัจจัยสภาพภาคีเครือข่าย หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคประชาชนในสังคม ในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา การให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในท้องถิ่น ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย หมายถึง การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีเครือข่ายในสังคม ได้แก่ ร่วมรับรู้ปัญหาท้องถิ่น เรื่อง การทุจริตคอร์รัปชัน และเข้าถึงในกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น โดยมีส่วนร่วมสำคัญ เช่น การตรวจสอบอำนาจรัฐในระดับท้องถิ่น การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น การเลือกตั้งท้องถิ่น การเสนอการออกกฎหมายท้องถิ่น การออกเสียงประชามติ ความสนใจร่วมกันภายใต้หลักการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

3.2 การสื่อสารภาคีเครือข่ายเพื่อท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ภาคีเครือข่ายเพื่อท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน ในลักษณะการสื่อสารแบบชาวบ้าน เพื่อชาวบ้าน ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นเพื่อเฝ้าระวังปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทยขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย (สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

สรุปว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย ประกอบด้วยปัจจัยภายในของภาคีเครือข่ายต่อการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นทั้งในด้านเจตคติ อุดมการณ์ การยึดมั่นในอุดมการณ์ร่วมกัน ปัจจัยภายนอก การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในลักษณะการมีส่วนร่วม

ร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ผ่านการทำงานเป็นทีม การมีผู้นำที่เข้มแข็ง และปัจจัยสภาพภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วมในการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคประชาชนในสังคม การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา และการสื่อสารภาคีเครือข่ายเพื่อท้องถิ่นในการทำงานร่วมกันเพื่อเฝ้าระวังปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่จะเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชนท้องถิ่นตนเอง

แนวทางภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น

สำหรับแนวทางภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย สิ่งสำคัญคือ การกำหนดกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ภารกิจ และแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นแผนงานโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่สอดคล้องและประสานสนับสนุนในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้วยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในอนาคต เป้าหมายสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์กลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น คือการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในรูปของภาคีเครือข่ายภาคประชาคม ชุมชนและประชาคมท้องถิ่น อันจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในอนาคต และวิถีชีวิตความเป็นไปในชุมชนของตนเองตามรูปแบบกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่กระทำจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน อีกทั้งใช้กระบวนการภาคีเครือข่ายภาคประชาคม ชุมชน ประชาคมท้องถิ่น แกนนำชุมชน เครือข่ายภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาต่าง ๆ ในการผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จากการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพราะการพัฒนาชนบทในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมายังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร (ชูศักดิ์ คำล้น และกฤษณา ไวสารวัจ, 2563: 399-400) สอดคล้องกับแนวคิดของสมพันธ์ เตชะอธิก (2547: 3-6) อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบขององค์กรชุมชนที่สำคัญมี 7 ประการ ได้แก่ (1) มีอุดมการณ์ร่วมกัน หมายถึง ทิศนะต่อโลก ต่อสังคม และต่อชุมชนร่วมกัน อุดมการณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะยึดเหนี่ยวทิศทางของการรวมกลุ่มกันเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าสามารถกำหนดเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ได้ยิ่งทำให้องค์กรชุมชนนั้นมีการรวมตัวกันได้ดียิ่งขึ้น (2) การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กรชุมชนต้องมีเป้าหมายร่วมกันว่าจะเดินไปข้างหน้าเพื่ออะไร (3) การมีผลประโยชน์ร่วมกันและการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผลประโยชน์เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ทุกคนต้องการ องค์กรชุมชนทั่วไปจึงต้องสร้างข้อมูลให้เกิดการรับรู้ทั่วไปว่าผลประโยชน์ของการรวมตัวเป็นองค์กรคืออะไร (4) คน รวมไปถึงผู้นำสมาชิกและชาวบ้านทั่วไป ซึ่งผู้นำถือเป็นผู้กุมความอยู่รอดขององค์กรชุมชน หากผู้นำได้รับการยอมรับ มีบารมี มีความสามารถ ปฏิบัติดี สร้างความสามัคคีและคิดถึงส่วนรวมจริง ๆ ก็จะสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความ

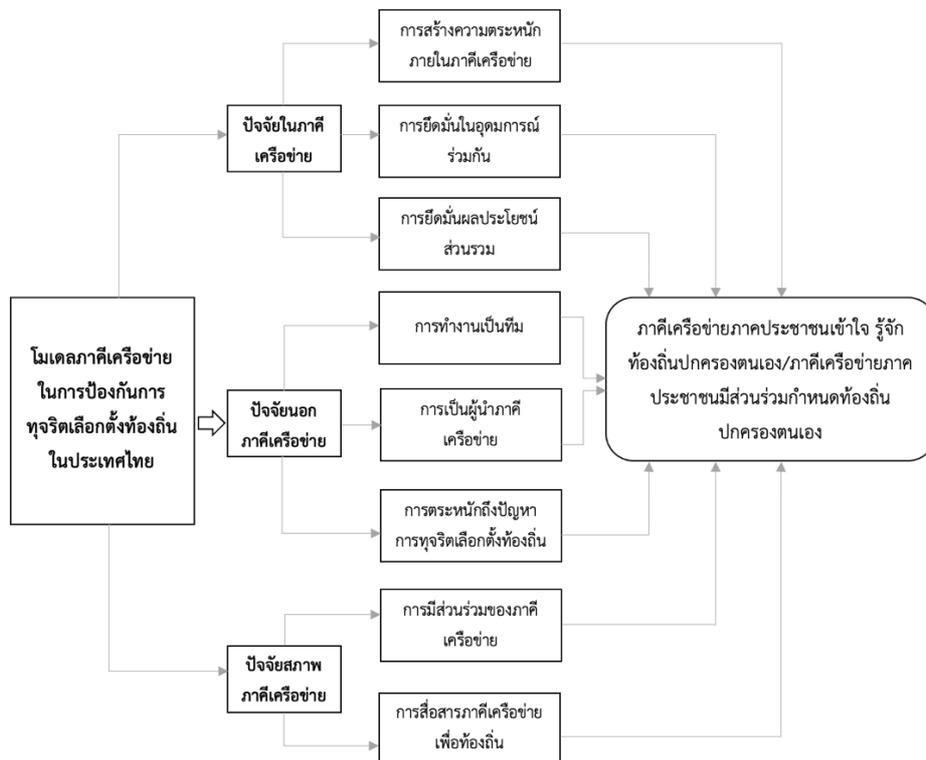
เข้มแข็งได้ผู้นำมีหลายประเภท ได้แก่ ผู้นำทางความคิด ผู้นำทางด้านศีลธรรม ผู้นำด้านอาชีพ ผู้นำด้านการพูด ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการมาสู่เป้าหมายเพื่อชาวบ้านได้ และผู้นำที่ระดมทรัพยากรภายในและประสานทรัพยากรภายนอกมาสู่ชุมชนได้ ส่วนสมาชิกก็มีความสำคัญ เพราะการที่สมาชิกร่วมมือกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งทางความคิด วางแผน การตัดสินใจการปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลจนมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากองค์กร สมาชิกบางคนก็ร่วมคิดร่วมทำงานกับองค์กรเสมอ บางคนร่วมบ้างไม่ร่วมบ้าง บ้างก็เฝ้าดูอยู่เฉย ๆ (5) การบริหารจัดการถือเป็นเรื่องชี้ขาดความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน การจัดการที่มีประสิทธิภาพ ควรมีรายละเอียด ดังนี้ 5.1) การตัดสินใจร่วมกัน สมาชิกต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความตระหนักร่วมตัดสินใจไม่ปล่อยให้เป็นการตัดสินใจของผู้นำฝ่ายเดียว 5.2) โครงสร้างและบทบาทหน้าที่การแบ่งบทบาทหน้าที่ควรแบ่งให้เป็นตำแหน่งที่มีเนื้อหางานให้ปฏิบัติจริง 5.3) สถานที่และวัสดุอุปกรณ์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประชุมการจัดกิจกรรม การเก็บวัสดุอุปกรณ์และใช้ประโยชน์อื่น ๆ 5.4) กฎกติการ่วมกัน ซึ่งถือเป็นข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ 5.5) การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกองค์กร การสื่อสารมีความสำคัญช่วยให้เกิดการรับรู้ และร่วมมือกันมากขึ้น การสื่อสารทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุมชี้แจง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาข้อสรุปร่วมกัน การแจ้งข่าวสารข้อมูลผ่านหอกระจายข่าว การประชุมแกนนำ การกระจายข้อมูลในกลุ่มย่อย 5.6) การควบคุมตรวจสอบ เมื่อมีการแบ่งหน้าที่แล้ว ต้องมีการควบคุมตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ 6) กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝน และปฏิบัติจริงอยู่ที่กิจกรรม ในการสร้างแผนปฏิบัติการต้องกำหนดกิจกรรมและช่วงเวลาให้ชัดเจน เพื่อการติดตามและการตรวจสอบได้ 7) งบประมาณ เพื่อให้แผนงานขององค์กรสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี จำเป็นต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถทำกิจกรรมได้ในการพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือภาคประชาสังคมนั้น ปราณีต ม่วงนวล และไชยา ยัมวิไล (2559: 84-86) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 3 ด้าน ตามลำดับความสำคัญ คือ ด้านรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน ด้านการตรวจสอบ และด้านการเลือกตั้ง

จากการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นสามารถสังเคราะห์ ได้เป็น 2 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านภาคีเครือข่ายภาคประชาชนเข้าใจ รู้จักท้องถิ่นปกครองตนเอง และ 2) ด้านภาคีเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดท้องถิ่นปกครองตนเองซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านภาคีเครือข่ายภาคประชาชนเข้าใจ รู้จักท้องถิ่นปกครองตนเอง หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อรับรู้ และตื่นตัวทางการเมืองสูง เพื่อลดบทบาทของภาคหน่วยงานภาครัฐตลอดถึงการมีส่วนร่วมในการมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อพิทักษ์รักษา ผลประโยชน์ และกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และชุมชน ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อกำหนดอนาคตทางการเมืองของตนเอง

2. ด้านภาคีเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดท้องถิ่นปกครองตนเอง หมายถึง การที่ภาคีเครือข่ายบุคคลหรือคณะบุคคล มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และติดตามกำกับองค์กรปกครองเลือกตั้งท้องถิ่นของตนเอง เพื่อปฏิบัติกิจกรรมในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการร่วมกัน

สรุปว่า แนวทางภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น มีจุดหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในรูปของภาคีเครือข่ายภาคประชาคมชุมชน และประชาคมท้องถิ่น เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น อีกทั้ง ใช้กระบวนการภาคีเครือข่ายภาคประชาคม ชุมชน ประชาคมท้องถิ่น แกนนำชุมชน เครือข่ายภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาต่าง ๆ ร่วมผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จากการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ และกำหนดทิศทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และชุมชน ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อกำหนดอนาคตทางการเมืองของตนเองนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และความต้องการร่วมกันในปัจจุบันและอนาคต

ภาพที่ 3 โมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย (สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

บทสรุป

สรุปได้ว่าโมเดลภาคีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทย มีเป้าหมายนอกจากเพื่อประโยชน์ด้านสารสนเทศแล้ว ยังรวมถึงคาดหวังให้เป็นแรงผลักดันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่มาจากฐานรากอย่างแท้จริงบนฐานของการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเพื่อกำหนดทิศทาง และวิธีการให้เกิดความชัดเจนในการทำงานเพื่อชุมชน และเป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้นำท้องถิ่นที่เข้ามาทำหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนด้วยสุจริตธรรม สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ภายใต้วัฒนธรรมทางการเมืองที่ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ผู้บริหารสถานศึกษา ประธานกลุ่มสตรี ผู้แทนเครือข่ายพลเมือง ดีใจประชาธิปไตย ผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนหรือแกนนำภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน มีการกระตุ้นความสนใจในผลประโยชน์ของส่วนรวม รู้เท่าทันเทคนิคกลไกการทุจริตคอร์รัปชันวิธีการต่าง ๆ เพื่อจะไม่สนับสนุนและไม่ให้ความร่วมมือบุคคลที่เคยมีประวัติการทุจริตคอร์รัปชันเข้ามาเป็นผู้นำท้องถิ่นของตน อันเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อการไปสู่ความยั่งยืนในระดับมหภาคในปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2562). *องค์การบริหารส่วนจังหวัด*. [Online] สืบค้นจาก

https://www.dopa.go.th/info_organ/about7/topic31 [25 กุมภาพันธ์ 2565].

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, *วารสารการบริหารและพัฒนา*, 4 (1), 192 – 207.

ชูศักดิ์ คำลั่น และกฤษณา ไวสารวง (2563). *ภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

ณัชชา นุช พิชิตธนารัตน์. (2561). “การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี”. *วารสารสหวิทยาการวิจัย*, 7 (1) 2-18.

ทิตนา แคมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปฐมาภรณ์ มงคลสินธุ์ วิทยา เจริญศิริ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2559). ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาผู้นำองค์กรเครือข่าย ป.ป.ช. ภาคอีสานในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. *วารสารช่อพะยอม*, 7 (1), 209-217.

ประเวศ วะสี. (2547). *ทฤษฎีใหม่ทางการแพทย์*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ปราณีต ม่วงนวล และไชยา ยัมวิไล. (2559). หลักธรรมาภิบาลในมิติความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองภาคประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดราชบุรี. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 7 (1), 80-92.

ปริญญา อังโชติพันธุ์ และชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2564). ทักษะคติของประชาชนต่อการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสตูล. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 4 (4), 52-60.

- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). *การพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยงยุทธ แสงรุ่งเรือง. (2559). *การพัฒนาทฤษฎีสำหรับกระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตคณะนิติศาสตร์) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560*.
- ศักดิ์นิพนธ์ สว่างวงศ์. (2557). *เครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา, วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต, 14 (2), 12 – 24.*
- ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดน่าน. (2563). *โครงการกลไกการเสริมสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่นและกลไกการเฝ้าระวังติดตามการคอร์รัปชัน โดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา: พื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน.* (รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์) กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ฝ่ายชุมชนและสังคม.
- สมชาย ชูเมือง และคณะ. (2563). *การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5 (2), 191-202.*
- สมพันธ์ เตชะอธิก. (2547). *การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน.* ขอนแก่น: สถาบันวิจัย
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560ก). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่12 (พ.ศ. 2560 -2564).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560ข). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). *แนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง.* กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนด์พริ้นติ้ง.
- อคิน รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสการพิมพ์. อมรา.
- อัจฉริยะ วัฒนา. (2562). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้นำเครือข่ายประชาสังคมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 6 (1), 339-351.*